

Monikieliset ja maahan muuttaneet yhteiskunnallisina vaikuttajina työryhmän kokousmuistio 7/2022

Alustava keskustelu tärkeimmistä haasteista

Työryhmän keskusteli kokousmateriaalissa olleen alustuksen perusteella siitä, mitkä ovat kaikkein tärkeimmät osallistumisen esteet joista tulisi antaa suositus. Työryhmä totesi, että kokousmateriaalissa esitetyistä, työryhmän jäsenet olivat tunnistaneet etukäteen **raporttiluonnokseen sisältyvistä väitteistä seuraavat haasteet ja niitä täsmentävät väitteet:**

Monikielisten äänestämistä vaaleissa ei tueta riittävästi

- Monikielisten äänestysaktiivisuus eri vaaleissa ei vastaa monikielisen väestön osuutta äänioikeutetuista. Kieliryhmissä merkittäviä eroja.
- Vaaliviestintä ei ole saavutettavaa. Saavutettava tieto tarkoittaa selkeää, eri viestintäkanaviin sopivaksi muokattua viestintää.
Tätä väitettä kommentoitiin myös seuraavasti: *"Huom. alueelliset ja kuntien väliset erot voivat olla suuria. Meillä on esimerkillistäkin toimintaa, esim, Vantaan vaaliviestintä on ollut erittäinkin monikielistä."*
- Rasismi, syrjintä ja epäluottamuksen kokemukset vaikuttavat negatiivisesti äänestysaktiivisuuteen

Monikielisiä ei aktiivisesti rekrytoida ehdokkaiksi vaaleissa

- Monikielisten ehdokkaaksi asettuminen eri vaaleissa ei vastaa monikielisen väestön osuutta äänioikeutetuista
- Puolueiden ehdokasrekrytoinnissa ei huomioida riittävästi maahan muuttaneita ja monikielisiä henkilöitä. Haasteet ehdokasasettelun representaation parantamisessa liittyvät puolueiden kykyyn ja kiinnostukseen tavoittaa potentiaalisia ehdokkaita maahan muuttaneista ja monikielisistä ryhmistä.
- Haaste voi olla puolueiden kyky tunnistaa potentiaalisista ehdokkaita. Jos puolueilta ja ehdokasrekrytoinnista vastaavilta aktiiveilta puuttuvat kontaktit monikielisiin ja maahan muuttaneisiin ryhmiin, heijastuu se ehdokasrekrytointiin

Monikielisiltä ehdokkailta puuttuu tuki kampanjoinnille ja läpipääsulle vaaleissa

- halu lähteä ehdokkaaksi: kokemus tai pelko siitä, että ehdokkaaksi asettuminen altistaa avoimelle rasismille.

Maahanmuuttaneiden aloiteoikeus ei toteudu (suora demokratia)

- Maahan muuttaneet ja monikieliset asukkaat eivät tiedä oikeudestaan tehdä aloitteita ja kannattaa niitä (aloite kuntaan, aloite hyvinvointialueelle, kansalaisaloite lainsäädännöstä)

Suora demokratia: Maahanmuuttaneita ei kannusteta suorien vaikuttamismahdollisuuksien hyödyntämiseen

- Usko ja kokemus omista vaikutusmahdollisuuksista, sekä omat tai yhteisön käytettävissä olevat resurssit: Esim. kokemus kuulumisesta yhteisöön, vaikuttaa työryhmän mukaan suoran demokratian keinojen käyttöön. Yhteisö, joka tarvittaessa mobilisoituu esim. aloitteen tai mielenosoituksen tueksi.

Maahanmuuttajien yhdistystoiminnan merkitystä aktiivisenkansalaisuuden edistämässä ja demokratiakasvattajina ei tunnisteta tai tueta

- Yhdistykset ja uskonnollisen yhdyskunnat ovat autonomisen osallistumisen kanava monikielisille ja maahanmuuttaneille henkilöille.
- Yhdistysten ja uskonnollisten yhteisöjen demokratiakasvatus on resurssi, jota ei hyödynnetä eikä tueta.
- Monikielisille pitää kertoa oikeudesta perustaa yhdistyksiä ja uskonnollisia yhdyskuntia
- Järjestöjä pitää hyödyntää ja tukea maahanmuuttaneiden osallistumisen edistämässä: Monikulttuurisuus-, kieli- ja kulttuuriyhdistysten resursseja vahvistamalla tuetaan yksilöiden osallistumista.
- Maahanmuuttaja- ja monikulttuurijärjestöjen asiantuntemusta ei tunnisteta tai asiantuntemukseen ei luoteta: järjestöjen omaehtoista toimintaa ei tueta (mm. demokratian edistäminen)

Osallistuva demokratia: Monikielisten asukkaiden ja järjestöjen asiantuntemus jääpuuttumaan palveluiden suunnittelusta ja toiminnankehittämisestä, päätöksenteosta, toimeenpanosta sekä toiminnan arvioinnista

- Viranomaisten kaikille avoimet vaikuttamismahdollisuudet eivät tavoita maahan muuttaneita ja monikielisiä asukkaita, tai heidän järjestöjään. Tarve on maahanmuuttaneiden etsivälle työlle ja selkeälle viestinnälle.
- Paikallisilla ja alueellisilla maahanmuuttajaneuvostoilla ei ole lakisäätteistä asemaa. Niitä ei ole pakko perustaa tai kuulla. Neuvostojen työtä ei ole sidottu päätöksentekoon. Neuvostoilta puuttuvat resurssit.

Tieto ja tutkimus eivät ohjaa maahan muuttaneiden ja monikielisten vaikuttamismahdollisuuksien edistämistä ja resursointia

- Kaikkiin demokratian osa-alueisiin (vaalit, suora, osallistuva demokratia) liittyy merkittäviä tiedontarpeita, joista tarvitaan tutkimusta.
- Suoran demokratian eri keinojen saavutettavuudessa ja tunnettuudessa monikielisten ja maahan muuttaneiden keskuudessa on saatavilla tutkimustietoa hyvin niukasti tai ei ollenkaan.

Maahan muuttaneiden pääsy tietoon ei toteudu (tieto-osallisuus)

- Selkeän / selkokielen, monikielisen ja ymmärrettävän tiedon puute ovat yksi merkittävimmistä esteistä vaikuttamiselle.
- Maahanmuuttaneet ja monikieliset tarvitsevat tietoa osallistumisen oikeuksista ja vaikuttamisen tavoista (vaalit, suora, osallistuva demokratia). Tietoa tarvitaan asioista ja sisällöistä, joihin voi vaikuttaa.
- Tiedon tuottajien, muokkaajien ja välittäjien yhteistyö:
  - Tiedon tuottajat: viranomaiset, puolueet, selkokeskus
  - Tiedon muokkaajat: kouluttajat, järjestöt
  - Tiedon välittäjät: järjestöt, jotka tavoittavat maahanmuuttaneet "viestinviejällä on väliä"
- Mielenkiintoisen tiedon puute vaikuttamisesta. Tieto on sanoitettava maahanmuuttaneita/eri ryhmiä/ nuoria puhuttelevaan muotoon.

- Tiedon on sovelluttava oikeaan viestintäkanavaan (teksti, kuva, video, ääni, keskustelu – verkkosivu, some, koulutusmateriaali, keskustelutilaisuus)?

Demokratiakasvatus kotoutumiskoulutuksessa ei ole riittävää. Se ei tarjoa opiskelijalle riittäviä tietoja oikeuksista, sekä taitoja vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa

- Yhteiskunnallisen osallistumisen käsittelyssä on todennäköisesti alueellisia eroja (kotoutumiskoulutus)
- Kotoutumiskoulutus tavoittaa vain työttömänä työnhakijana olevat, aikuiset maahanmuuttajat. Työryhmä kannatti lausunnossaan omakielisen yhteiskuntaorientaation laajentamista osana kotoutumislain kokonaisuudistusta.

Nuoret (maahanmuuttaneet ja/ tai monikieliset nuoret) ovat aliedustettuina vaikuttamistyössä. Nuoret eivät saa riittäviä mahdollisuuksia kasvaa vaikuttajiksi

- Ulossulkeminen ja rasismi vaikuttavat negatiivisesti nuorten halukkuuteen osallistua – osallistuminen edellyttää hyvää yhteiskunnallista ilmapiiriä
- monikieliset nuoret eivät saa riittävästi tukea ja mahdollisuuksia kasvaa vaikuttajiksi
- monikielisiltä nuorilta puuttuvat samaistuttavat esikuvat

Stereotypiat, syrjintä, luottamus ja aikaisemmat kokemukset vaikuttavat vaikuttamisen motivaatioon

- Maahanmuuttaneiden yhteiskunnallista osallistumista estävä/ edistävä merkittävä tekijä on yhteiskunnallinen ja viranomaisluottamus: viranomaisten tekemät virheet ja/ tai epäasiallinen kohtelu saattavat murentaa merkittäväällä tavalla. Mikäli viranomaistoiminta koetaan epäasialliseksi, saattaa se monet epäilemään kannattaako yhteiskunnallista vaikuttamista edes yrittää
- Maahan muuttaneisiin ja monikieliseenväestöön kohdistuvat stereotypiat: Osa sekä asiantuntija- että vaikuttaja- asemissa toimivista työryhmän jäsenistä totesi, että heidät kutsutaan mukaan erilaisiin keskusteluihin joko kaikkien maahanmuuttajien tai tietyn kieliryhmän edustajana
- Maahanmuuttaneiden ja monikielisten näkökulmasta yhdenvertainen yhteiskunnallinen keskustelu edellyttää laajaa asennemuutosta.

”Aina vaan maahanmuuttaja” – Maahanmuuttajaleiman purkaminen

- Maahan muuttaneiden ja monikielisten asiantuntijuutta ei tunnisteta ”maahanmuuttajuuden” ulkopuolella. Tämä koskee viranomaisyhteistyötä, puolueita, järjestöjä mediaa, kuin yhteiskuntaa laajemmin
- Maahanmuuttaneiden ja monikielisten näkökulmasta yhdenvertainen yhteiskunnallinen keskustelu edellyttää laajaa asennemuutosta.

Maahanmuuttaneiden ja monikielisten osallisuuden ja vaikuttamisen edistämiseen ei ole riittäviä resursseja tai osaamista

- Selkokielisen tai monikielisen viestinnän resurssit

Haasteiden täsmentäminen ja keskustelu suosituksista

Alustavan keskustelun perusteella työryhmä valikoi kaikkein keskeisimmiksi, suosituksen edellyttäviksi haasteiksi seuraavaksi listatut. Niiden suhteen ala

I (a-c) Vaikuttaminen vaaleissa:

- a. Monikielisten äänestämistä ja ehdokkaaksi asettumista (tieto oikeuksista, motivaatio) vaaleissa ei tueta riittävästi.
- b. Monikielisiä ei aktiivisesti rekrytoida ehdokkaiksi vaaleissa
- c. Monikielisiltä ehdokkailta puuttuu tuki kampanjoinnille ja läpikäymiselle vaaleissa.

II Maahanmuuttaneiden pääsy tietoon ei toteudu (tieto-osallisuus)

III Maahanmuuttajien yhdistystoiminnan merkitystä aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi ja demokratiakasvattajina ei tunnusteta, ei tueta

IV Monikielisten asukkaiden ja järjestöjen asiantuntemus jää puuttumaan palveluidensuunnittelusta ja toiminnan kehittämisestä, päätöksenteosta, toimeenpanosta sekä toiminnan arvioinnista

V Nuoret (maahanmuuttaneet ja/ tai monikieliset nuoret) ovat aliedustettuina vaikuttamistyössä. Nuoret eivät saa riittäviä mahdollisuuksia kasvaa vaikuttajiksi

VI "Aina vaan maahanmuuttaja" - Maahanmuuttajaleiman purkaminen

VII Maahanmuuttaneiden ja monikielisten osallisuuden ja vaikuttamisen edistämiseen ei ole riittäviä resursseja (vaalit, vaalien välissä)

Näitä haasteita pidettiin kaikkien keskeisimpinä, niiden asioiden suhteen joista työryhmän tulisi mahdollisuuksien mukaan esittää suosituksia. Lisäksi todettiin, että raportissa voidaan käsitellä myös muita haasteita.

Työryhmä keskusteli haasteista ensin yhdessä ja sitten kahdessa pienryhmässä. Siitä, mikä vaaleilla vaikuttamista koskevista haasteista halutaan priorisoida, käytiin keskustelua. Yhtäältä merkittävänä pidettiin monikielisten ehdokkaiden tukemista ja resursointia, toisaalta myös äänestämisen tukeminen nähtiin tärkeänä. Keskustelussa todettiin, että vaaleilla vaikuttamista koskevat haasteet voidaan muotoilla uudelleen yhdistäen kohdat I a-c.

Tieto-osallisuuden mahdollistaminen (II) nähtiin yhdeksi kaikkien keskeisimmistä haasteista. Sen suhteen todettiin, että informaatiota osallistumisesta ja vaikuttamisesta tulisi olla muutenkin kuin vain vaalien yhteydessä, tällä hetkellä struktuuri vain vaalien yhteydessä. Keskustelussa ei mainittu olemassa olevia monikielisen tiedottamisen kanavia (esimerkiksi InfoFinland, johon ei toistaiseksi sisälly tietoa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta).

Resursseja koskevasta teemasta (VII) todettiin, että se edellyttää myös täydentämistä sen suhteen, minkälaisia resursseja tarkoitetaan (työaika, rahoitus jne.). Lisäksi keskustelussa prioriteeteista todettiin, että erityisesti läpileikkaavien haasteiden korostaminen työryhmän raportissa on keskeistä. Lisäksi todettiin, että raportissa on hyvä noudattaa tasapainoa yleisten ja spesifien haasteiden identifioimisen välillä.

Pienryhmä 1 keskusteli haasteista I-II ja pienryhmä 2 teemoista III-V. Tämän perusteella pienryhmäkeskustelussa muotoiltiin seuraavat suositukset. Niissä esitetyt asiat ovat osittain mainittuja haasteita laajempia. Pienryhmät esittivät seuraavat ehdotukset, joita voidaan käyttää työryhmän loppuraportin suositusten pohjana.

Vaalit:

- Puolueet voisivat laajemmin ja säännöllisemmin jakaa tietoa maahanmuuttaneille. Alueelliset ETNO:t voisivat järjestää paikallista yhteistyötä puolueiden kanssa. ETNO voisi tuottaa materiaalipaketin kunnille ja puolueille. Voisi perustaa asiaan liittyvän kouluttajapoolin. Asia vaatinee resursointia.
- Moni maahanmuuttaja pelkää joutuvansa vihapuheen tai maalittamisen uhriksi, jos esimerkiksi lähtee ehdokkaaksi. Puolueelta saatava tuki on tässä tärkeässä asemassa. Asennekasvatustyötä tarvitaan puolueiden suuntaan.
- Tarvitaan eettisiä pelisääntöjä häirintää, vihapuhetta ja maalittamista vastaan. Sekä kunnat, puolueet ja järjestöt tulisi sitoutua näihin. Kunnille tulisi taata riittävää rahoitusta hyvien etnisten suhteiden edistämiseen ja tietoisuuden nostamiseksi. Tarvitaan asennekasvatustyötä ja tukea vihapuheen uhriksi joutuneille. Hyvien käytäntöjen levittäminen on tärkeää.

Tieto-osallisuuden parantaminen

- Kuntien ja ministeriöiden tulisi informoida monikielisesti maahanmuuttaneiden osallistumisoikeuksista. Asiaan tulisi varata riittävästi resursseja. Nykyisten tiedotustoimenpiteiden vaikuttavuutta tulisi arvioida. Lisäksi suositellaan asiaan liittyvän kohdennetun monikielisen verkkosivuston perustaminen. Kuntien tulisi huomioida asia maahanmuuttaneiden alkuvaiheen ohjauksen yhteydessä.

Vaikuttaminen vaalien välillä

- Maahanmuuttajaneuvostoista tai vastaavasta päätöksentekuelimestä tulisi säätää kuntalaissa ja hyvinvointilaissa. Toimielimelle tulisi varata riittävät resurssit ja vaikutusmahdollisuudet. Tämän suosituksen osalta pienryhmä keskustelussa huomautettiin, että uuteen kotoutumislakiin ollaan sisällyttämässä yhteistyöryhmiä eri tasoille – tämä tulisi ottaa huomioon suositusta laadittaessa.

Järjestöt

- Nyt uudistettavaan kotoutumislakiin tulisi sisällyttää, että järjestöt voivat olla mukana etenkin maahan muuttaneiden ja vieraskielisten ohjaus- ja neuvontatoiminnassa. Tässä yksi keskeinen elementti tulisi olla demokratiakasvatus tai yhteiskunnallisen osallistumisen edistäminen.
- Paikallisjärjestöjen rooli vaalien ja osallistumisoikeuksien tiedonvälityksessä tulisi lisätä. Paikallistoimijoiden resursointia tulisi parantaa.

Demokratiakasvatus

- Kotouttamiskoulutuksessa tulisi vahvistaa demokratiakasvatusta ja kotouttamiskoulutuksen kouluttajia tulisi valmentaa ja opetusmateriaaleja vahvistaa.

Nuoret

- Nuorisovaltuusto- ja vaikuttamistoiminnan laajalle arvioimiselle ja tietoperustaiselle kehittämiselle on tarve. Tällä hetkellä suuntaviivat kunnille ovat hyvin vapaat, tätä voisi täsmentää toiminnan mielekkyyden kannalta ja vastuuttaa kuntia toiminnan paremmasta järjestämisestä.